MIRCEA FILIP, ÎN SCRISORI

FLORIN FAIFER*

De cu zori, la biroul de brad

Dacă nu i-am fi perceput surâsul amărui, am putea crede că Mircea Filip (1939–2015) a găsit rețeta fericirii. Să se scoale devreme, cu noaptea, precum şi cu preaplinul de metafore în cap, şi să se aşeze la biroul lui de prozator. Sau, mai poetic spus, la inspiratoarea lui masă de brad. Era o fericire, în aceste biruințe matinale, însă una nu lipsită de durere, euforia scrisului neavând cum să curme chinurile generate de o blestemată de coxartroză.

Aşadar, Mircea scria, scria, pianotând o tastatură tot mai prietenoasă, şi aştepta, aştepta să fie publicat. Promisiuni, destule, şi de altfel speranțele nu lipseau, numai că se risipeau prea uşor. O soluție, cumva, trebuia găsită. Nu era păcat să zacă în întunericul sertarelor „lădița cu comori personale şi fantastice”[1]? Universul lui M.F., un univers mirific, unde scânteiau lucruri de preț. De ar fi avut timp să le scoată la iveală... Să nu stea prin sertare până cine ştie când...

Uite, adaptarea – curată temeritate! – după versurile lui Emil Brumaru, un „zurliu” de care nimic nu părea să-l apropie. Chibzuitul Mircea Filip, gospodărindu-şi tacticos inspirația, şi ingeniosul truver legănat între senzualități şi diafanități, mânând o „droaie de cuvinte fără lucru”. Ferească sfântul să aibă parte o astfel de poezie, cu farmecul ei decadent, de scorţoşenia unei abordări universitare. De un magistru serios şi „sec” care, în comentariul său lemnos, disipează „gingaşa materie”. Nu-i vorbă, s-au văzut cazuri... Memorialistul, să-i zic aşa, îşi amintea cu haz de un universitar care se potriveşte cu portretul sugerat mai sus.

O surpriză... Mircea Filip, critic literar! Nu părea să-l atragă, deşi ceva unelte o fi deținut pentru o asemenea experiență. Ar fi avut de furcă cu subiectivismul, Mircea fiind îndrăgostit, cu o anume candoare, de propria imagine. Iată-l în exercițiul confesiunii: „Mi-a făcut mare plăcere ca din simple sugestii poetice, cât un fir de mac sau mai mici, să scot în lumina «reală» personaje de-a dreptul ionesciene sau dürrenmattiene, sustrase din şapca lui Urmuz sau Tzara, pe care –

* Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide” al Academiei Române, Iaşi, str. Th. Codrescu, nr. 2, România.

[1] Fragmentele citate sunt extrase din scrisorile publicate infra.

ALIL, t. LV, 2016, Bucureşti, p. 137–147

BDD-A26946 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:57:02 UTC)

culmea – le-ai putea recunoaşte pe stradă. Este vorba de motanul detectivului Arthur, «ţinută de lord, mască de carnaval veneţian...»".

E o lume care pe M.F. îl fascina: „Eliade, Márquez, Umberto Eco, Murakami, Xie Min, Bulgakov, Knut Hamsun şi alţi distinşi creatori cu Nobelul în buzunar (de ce nu şi Jan Potocki?). Micul delir se potoleşte când intervine ironia. Cum să te propulsezi în acele sfere? Să iei Nobelul?... Nu-i pentru orişicine". Mircea Filip, cu un zâmbet şugubăţ, se vedea cel mult „trăgând ca spânul de barbă să primesc vreun premiu local". Bun şi ăla, de ce nu, bună şi o Diplomă de excelenţă pentru onestitate profesională şi corectă folosire a limbii române. Soţia-arhitect, Cezara Mucenic, se poate lăuda cu una: „Diplomă de excelenţă pentru prezenţă excepţională în viaţa culturală a Capitalei". Ca şi, aş spune, în sânul propriei familii.

Oricum, e greu, uneori al naibii de greu. Toate costă, de la păstârnac până la editarea cutărui manuscris. Şi timpul trece, dacă nu chiar se grăbeşte... Apar şi semne bune. De pildă, redescoperirea textului piesei *Procesul lui Julien Ospitalierul*, „proiectul Em. Brumaru", respins pe vremuri de un personaj pe care M., atunci secretar literar la Teatrul Naţional ieşean, nu că nu-l iartă, dar îl detestă. Numai pomenindu-i numele îl apucau dracii, iar frazele lui, senine îndeobşte, se încărcau de năduf.

O să trec în zbor planat peste acest conflict, nu ştiu cât de inevitabil. Nu face bine nimănui, iar necazurile îl ajung pe fiecare. Viaţa nu-i cum ar trebui să fie. Dar nu pot să nu constat că M.F., când avea de plătit o poliţă, o făcea cu verb acid şi întărâtat. Asta în scris, fiindcă altfel agresivitatea lui era una părelnică.

Decât să-şi strice inima, mai bine să se aştearnă pe scris. Acolo era limanul care îi dădea fiori. Fiori de bucurie... Când sfârşea o povestire sau un roman, prozatorul se şi gândea, cu emoţie, la cartea pe care urma să o zămislească. Aşa şi acum. Aflăm că, dacă timpul ar fi avut răbdare, Mircea Filip ar fi deschis, pe biroul unde îşi petrecea ore şi iar ore, un nou şantier. O nouă carte se întrezărea, la a cărei vestire suntem făcuţi părtaşi. În finalul scrisorii, condeierul – om deloc excesiv în credinţa lui – îmi oferea o surprinzătoare rugăciune. Rugăciunea unui... ateu. Drept care timpul a prins a se zori.

Voluptăţi de lectură

Bucureşti
septembrie 2013

Dragă Florin,

Să tot fie câteva săptămâni de când nu ţi-am mai scris, dar nu-mi trece prin minte nicio minciună ca să mă scuz. Cred că scriind mult în ultimii doi ani am ajuns la saturaţie cu plimbările peripatetice prin grădina literelor şi mai trag chiulul când pot şi cum pot. Paf! Nu-i adevărat, şi am o dovadă: în fiece dimineaţă, la 4 sau 5, mă dau sculat şi trec la masa mea de brad unde m-am simţit fericit o viaţă. (Dar cred că şi tu te-ai cam săturat: înnegrit-ai multe pagini!).

BDD-A26946 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:57:02 UTC)

i Pac, de data asta mă împinge de spate o rugăminte pe care ți-o adresez cu caldă frăție. E vorba de apariția în CL [„Convorbiri literare”] a unei piese de-a mea, iar în „Cronica” a unei bucăți de proză. „Cărțile sunt făcute”, și cu Cassian [Maria Spiridon], și cu [Nicolae] Turtureanu. Eu doar stau și aștept, ca o mireasă ziua nunții, dar mai ales pe cea a nopții, să-mi apară. Pare destul de ciudat să încerc să „ies din nou în lume” la vârsta când alții stau la gura sobei de poveşti cu nevasta, şi nu cu nasul în tastatură să scrie. Dar eu am fost întotdeauna un om cu „capriţuri” şi nu mă dezmint nici la aproximativ 75 de ani.

Probabil că voi trata cu altă conducere mica „aniversară” din 14 iunie 2014, *dacă va avea loc*. Nu ştiu de ce țin așa de mult să-mi mai fac o descindere în Iaşii studenției, unde am deprins multe arte şi meserii. Poate mai mult pentru o eventuală şi mult visată *lansare* a romanului epistolar aflat la „Timpul” cu şanse amestecate sau deloc[2]. Dar n-am altceva de făcut decât să trag nădejde că se va putea întâmpla imprevizibilul. Dacă nu – îmi voi forța destinul.

Am primit documentele de la Asociație prin care sunt invitat, ca toți membrii, la acțiunile de alegeri din 4 octombrie a.c. Amintesc de ea fiindcă tare aş mai veni, dar nu mă lasă blestemata de coxartroză care vine în fiecare zi cu noi dureri tot mai greu de suportat. Un coleg de gimnaziu aflat la Montreal în Canada mi-a trimis un analgezic ca să-mi mai ogoi durerile, dar tot un paliativ rămâne. Dacă eram cu treizeci de ani mai tânăr, făceam mult vestita operație de şapte ore, în care ți se înlocuieşte cu un cioc metalic capul femurului bolnav. Însă medicii (cardiolog şi hepatolog) mi-au interzis-o categoric încă de acum cinci ani.

Apropo, tu cum mai stai cu ale sănătății valuri? Te întreb de parcă ar urma să primesc şi răspuns! Niciodată nu-mi scrii vreun răspuns, cel mult dai un telefon sărac la care răspunde mai mult Cezara.

Oricum, ai şi tu o vârstă cu acelaşi prefix ca al meu, nu fie de deochi. Cezara mea vine şi ea din urmă cu 67 de primăveri, dintre care treizeci cu mine, deci nu numai însorite, dar şi cu cel mai albastru cer de Bucovina în priviri.

Nu mai ştiu dacă ți-am spus că, fiind în bună formă în ultimii doi ani, n-am depus uneltele la magazie şi nici armele la rastel, şi am lucrat de zor. E vorba de un volum de povestiri, *De ce sunt brazii totdeauna verzi*, în care, fireşte, am umblat iar la lădița cu comori personale şi fantastice. Imaginează-ți că am folosit cu multă decență şi recunoştință „cheița magică” descoperită de tine, în cea mai frumoasă cronică scrisă despre mine în decursul vieții de scriitor. Ți-am scris că într-un moment de entuziasm i-am trimis-o şi fostului coleg de gimnaziu din Montreal, care îmi făcea unele observații stângace la carte, dar care după lectura cronicii tale a tăcut mâlc şi definitiv.

Este o emisiune tâmpită la TV în care cutare sau cutare scriitor e întrebat dacă „trăieşte din scris”! Ei bine, aş ţipa şi eu, trăiesc din amintiri şi din pensie, nu din scris, fiindcă eu nu m-am născut în UK, ci într-o colonie sovietică în care prin nu ştiu ce veac s-a răsturnat căruța cu politicieni proşti. Chiar, tu din ce trăieşti? Dacă tot din pensie atunci nu ne rămâne decât să ne îmbătăm la ziua mea (fie în Iaşi, fie acasă la mine) până ce „vom vorbi un ciudat idiom” cum scrie [Emil] Brumaru.

Apropo, piesa care va apărea în CL [„Convorbiri literare”] este o dramatizare a *Cântecelor naive* ale lui [Emil Brumaru], act – recunoaşte – eminamente original şi hazliu, teribil de riscant, căci am transpus în tipare dramatice o materie foarte gingaşă (cea a poeziei), şi cu care am umblat grozav

[2] Chiar în după-amiaza asta, 16 septembrie, m-am simțit ca un câine bătut şi alungat de acasă, fiindcă am aflat că nu s-a aprobat finanțarea de la FCN [Fondul Cultural Național] şi cartea mea e în pom, nu mai are şanse! Adică m-am întors acolo unde-a pierdut mutu’ iapa.

Ştii că paralelele se întâlnesc în Infinit? Problema creată acum cu acest refuz se aseamănă cu hotărârea mea de a trage, alături de prima paralelă, pe cea de-a doua. Ele se vor întâlni în Infinit, la o masă de răchită împletită, cu două cafele în față. Într-una s-a pus otravă. Problema: ce se va întâmpla mai departe? Prin reducere la absurd vom încerca o rezolvare: se vor îmbrățişa duios, sau se vor împleti ca-ntr-o cosiță de liceană, sau una o va ucide pe alta, mai departe plecând singură. Întrebare: care dintre soluții este cea justă? Altfel spus: ce voi face eu de-acum înainte? Plec mai departe sau distrug paralela concurențială? [Notă: Mircea Filip].

BDD-A26946 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:57:02 UTC)

de atent. Poți spune orice despre mine, că sunt lăudăros şi tembel, dar aşa ceva nu prea poate face cineva în ziua de azi la noi. Eu am experiența uriaşă a *Țiganiadei*, a *Poveştii vorbei*, *Istoriei ieroglifice*, *Marea Unire*, *Ali Baba*, scenariile de sunet şi lumină *Dobrovăț*, *Casa Alecsandri*, *Amintirea Junimii* etc. Numai *Cartea de telefon – Paginile aurii* adică – n-am încercat s-o transcriu scenic. Dar să nu cumva să mă provoace cineva! Sau crezi că aş rata o genială expunere de-a *Împuşcatului* s-o fac comedie absurdă în doi timpi şi o intrigă bine temperată? Nu, ferească Dumnezeu! Nici dacă-aş mânca *steregoie*. Ori să-mi întindă, amabil, ceaşca cu zeamă de cucută bunul amic MRIac.-ul [Mircea Radu Iacoban].

Ți-am amintit de piesă şi proza din „Cronica" pentru ca, în bunătatea ta niciodată complet anemiată, să ai o clipă liberă să mi le trimiți. Scriu asta de pomană, fiindcă eşti un prieten foarte atent şi întotdeauna mi-ai trimis revistele în care am avut publicat ceva.

Spune-mi, „Revista română" mai apare? Tot dna Moşu e şefă? Aş vrea să-mi reiau colaborarea cu ei fiindcă mi-au publicat cu multă generozitate povestiri pe la începutul mileniului, dar şi eseul de-o pagină întreagă *Dreptul la existență al fantasticului – dosarul autohton*, mult lăudat pe-aici, chiar şi de imundul fost şef la „Luceafărul", ceea ce, cred, nu-i de bun augur. Dar poate a făcut-o din invidie şi răutate!

Răsfoind o veche agendă pe nu ştiu ce an, am dat peste o consemnare ce-n vremea noastră nu cred a se mai scrie: „A sosit Florin!". Chiar era un moment de bucurie la noi în casă, fiindcă nu doar eu, prieten de-o viață, dar şi Cezara arăta o mare simpatie pentru tine. Acum – când te-aş putea găzdui – culmea – fără probleme, având o cămăruță liberă – nu mai apari, „şi George nu mai vine".

Ştiu că te-ai făcut zgârcit cu scrisorile, poate eşti şi tu sătul de scris, cum spuneam, dar un telefon ai putea da. Şi vino pe la noi, chiar te aşteptăm oricând. Strada noastră – Novaci – e la întretăierea lui 13 Septembrie cu Sebastian. Orice taximetrist, chiar tembel şi escroc, te aduce lesne la intrarea blocului nostru. P 60, et. 4, cod 97, pe colț.

Am făcut o pauză ca să devalizez un coşuleț cu struguri de Valea Călugărească, cadou de la Emin (adică de la bunica soției). Splendizi, cred din soiul „Țâța-caprei". Tu nu faci cură de struguri, lucru lesne de aranjat la Iaşi?

Recitesc ce ți-am scris până acum şi mă gândesc ce vei spune de înfățişarea mea din pozele care însoțesc colaborările predate la Iaşi şi unde vor apărea reproduse. Una e o caricatură pe care mi-a făcut-o Nuni Anestin [1941–1989; actor şi grafician] cu mulți ani în urmă, cealaltă e imaginea civilă de acum ceva ani, dar pasabilă. Sper să nu ofer ieşenilor care mă mai cunosc azi (oare câți?) o surpriză neplăcută, cum am avut eu în ultimii ani cu diverşi oameni (rude sau prieteni), îmbătrâniți prematur şi unii chiar *urât*. Poate că eu mă voi înfățişa mai bine, mai ales că n-am riduri, nici chelie, nici burticică. (Frumos rol îi menisem lui G. Macovei – Burticică-Împărat – din piesa dnei Alice Hulubei, pe vremuri!).

Marți, tot septembrie, continui scrisoarea de-aseară cu sentimentul de nostalgie după lungile noastre conversații de odinioară, pe care nu mai ştiu dacă le-am mai putea reedita vreodată din cauza sindromului vârstei interioare cu totul schimbată, evoluată cred, necunoscută totuşi nici unuia, nici altuia. Am atunci sentimentul că mari oglinzi parabolice din vreun observator astronomic uitat pe Munții Stâncoşi s-au întors spre alte spații ale cosmosului. Oglinzi ale sufletelului nostru. Mă întreb, dar cine-mi răspunde: ce mai ştim unul de celălalt? Ce teme incitante ne-ar mai aprinde în vreo discuție, mergând până la o încăierare verbală, căci despre gagici pretextul unei conversații s-a stins demult, în depărtări albastre... Probabil că, dac-ar fi vară, ne-am duce pe jos la Ciric pentru o scaldă plăcută şi o *dolce farniente* între răchiți înfierbântate de arşiță. Dar nu se poate, măi nepoate, spune femurul meu!

Bănui că nu-ți prea place ideea mea de a-i dramatiza lui Brumaru *Cântecele naive*, dar zău c-am făcut-o dintr-o prea mare dragoste de poezie, de acea nebunie a lui de a convoca la ospățul Tersiphorei droaie de cuvinte fără lucru, din toate provinciile istorice româneşti, *ex toto urbe romanum*, ca dintr-o SUA cu 50 de state unite cândva. Nu mă înțelege greşit, nu mi-am băgat botul într-o iesle străină fiindcă mie mi s-a terminat porția de fân. Eu nu pe E.B. îl iubesc, ci cuvintele şi

BDD-A26946 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:57:02 UTC)

îngemănările hazlii dintre cele mai diverse făpturi lexicale. Îmi place de mor când spune „mă mâhnea o muscă", ori că unui câine „îi curgea limba din gură", ca să nu mai spun cât haz fac cu Cezara reluând netam-nesam în casă câte un vers isteț și original ca: „cinci corigente subțiri înțeapă, plângând în spatele școlii, cu sânii pătați de cerneală, vacanța cu-n spin". Am citit *cu inima strânsă de frică* un comentariu de-al profesorului C., în CL (un număr de prin 2005), despre poezia lui E.B., căci sentimentul meu a fost – zău – absolut de panică: profesorul atât de sobru, exact, cumpătat, livresc și sec, și (cer scuze!) cu un condei uscat de seva aceea inconfundabilă a unei cronici de-a tale plină de culoare și viață, nu trebuia nicicând să umble cu florile exotice ale poeziei camaradului nostru de generație (știi că E.B. e născut ca și mine în 1939, tot în România Mare – Basarabia?). Senzația mea a fost că gențianele și crăițele lui au fost răvășite cu oarecare nervozitate și grabă neinspirată de o mână cu altfel de priceperi, de universitar serios, impasibil ca Turnul Goliei. Nu era de profesorul C. o exegeză asupra unui „nebun" căruia-i umblă prin minte îngeri și clătite, acari ce vor să-și ardă chipiile și o școlăriță „infinit gingașă" care chiulește (!) și bea votcă – Leprocika –, ba mai și fumează. Piesa compusă de mine, după gingașa materie (care, e dovedit științific, se ofilește în contact cu aerul), are și un decor fantastic: fluturi enormi, copaci cu jobene, un blând șifonier, o cutie de contrabas. Coloana sonoră: muzică din vechi piane mecanice, gramofoane și flașnete, acorduri de *armonium*. Plus, pentru *Marșul lui Julien Ospitalierul*, o bandă de muzicanți de la țară. Bun ar fi iugoslavul ăla, Bregovici. Mi-a făcut mare plăcere ca din simple sugestii poetice cât un fir de mac, sau mai mici, să scot în lumina „reală" personaje de-a dreptul ionesciene sau dürrenmattiene, sustrase din șapca lui Urmuz sau Tzara, pe care – culmea – le-ai putea recunoaște pe stradă. Este vorba de motanul detectivului Arthur, „ținută de lord, mască de carnaval venețian", de Martorul decrepit de la proces, a cărui depoziție este o capodoperă:

MARTORUL (aiurând): „O, vremea când eram copii, tutungerii, tutungerii, cărți de-aventuri, nuci cu magiun... cum să vă spun, iubiri ascunse în ghiozdan, sutiene mici cu miros rar decolorate an de an"...

Dar excelent este și Piratul Negru, clasica figură istorică, cu picior de lemn și sticla cu rom în mână, al cărui cântec de beției îți taie respirația: „Pirații de apă sălcie aveau un cadavru la bord...". E, în piesă, „un infractor înrăit, folosit de Poliție sub acoperire de curier și aprod". Mă cuprinde o veselie fără explicație când mă gândesc, din nou, la bunul nostru profesor stând imobil la catedra înaltă și sobră a amfiteatrului ticsit de studente „responsabile" și încercând, cu uneltele sale vechi și uzate, unele de lemn, datând dinainte de-al Doilea Război Mondial, să încropească judecăți de valoare pe forme de viață străine lui – versurile năstrușnicului E.B., abia apărute în viața planetei, situație absurdă, ca a vameșilor care au dat peste *Pasărea măiastră* a divinului Brâncuși în bagajele acestuia și au crezut că e o unealtă din metal. Cu toate acestea, în absența spiritului tău jucăuș, inconfundabil, la care adaug *dulcea ta preferință* pentru cele mai necăjite cuvinte din limbă (*spăimos* de pildă), profesorul a ieșit la lumină și a scris o cronică civilizată. Ca și Creatorul, în a 7-a zi, când sfârșea „Facerea Lumii", i s-au terminat și lui vopselele (așa a ajuns pițigoiul să aibă droaie de pene divers colorate), și m-am pomenit în față cu imaginea unui poet cu picioarele bine înfipte în pământ, în locul unui zurliu și complet original condeier de talent. Ce înseamnă talent la E.B.? Ceea ce l-a făcut să scrie despre eroul său liric că „murmură rugăciuni lângă sfintele straturi de ceapă", poetul fiind ocupat, seara, „să-și dicteze doctrina la îngeri". Există în textul „piesei" și o replică a drei Leprocika ce ne lămurește deplin cu privire la atitudinea personajelor față de EUL poetic: „LEPROCIKA (chicotind): Hai că-i zurliu!".

Să nu-ți închipui că n-am cheltuit inteligență, imaginație și fantezie. Scena *Clasă în ninsoare* s-a născut, ca Venus din spuma mării, din două sau trei versuri aparent fără importanță:

Clopoțel de sfârșit de recreație. Bancă de școală și tablă în ninsoare. Arthur o grăbește pe Leprocika, agitat, să ia loc în bancă.

BDD-A26946 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:57:02 UTC)

ARTHUR: Vino, cuminți la ora de tristețe să stăm în bănci. (*Se așază*). O, n-aveți caiet cu pătrățele. Azi o să ne-nvețe severa rouă marele-i secret! (*dându-i peste mână*). Nu trebuie cu sânii sau cu guma dac-ai greșit să ștergi, doar știi că literele ce le face neaua sunt sufletele noastre străvezii.

Epistolă în mai mulți timpi

Am scris şi eu o povestire despre „un bărbat prăbuşit la examen" (1968), care rătăceşte prin târgul provincial amorțit de arşiță, în adâncă disperare, dar nu mi-a venit în minte ca lui E.B. să-mi imaginez „plânsul adânc în frâna unui vechi marfar" în vacanța, înțelegem, a unui repetent. Doamne, chiar am călătorit odată, soldat, într-o frână de marfar şi mi-a umplut părul cu praf de cărbuni fumul locomotivei. A fost o călătorie barbară!

Spuneam că i-am trimis lui Turtureanu la „Cronica" o proză care dă titlul ultimului meu volum de povestiri, *De ce sunt brazii întotdeauna verzi, pavană de adormit o micuță infantă Zoe de Montreal*, şi m-ar bucura să-ți vâri năsucul în ea, dacă apare, fiindcă am impresia că, odată cu romanul epistolar – renegat acum – *În bătaia nopții*, cineva m-a invitat să intru în coloana prozatorilor secolului 20, mai spre locul „tabacherelor", e adevărat, dar revigorându-mi stilul şi înnoindu-i abia perceptibil unele forme, pe numele lor Eliade, Marquès, Umberto Eco, Murakami, Xie Min, Bulgakov, K. Hamsun şi alți distinşi creatori cu Nobelul în buzunar (de ce nu şi Jan Potoccki?), *eu* – cel mult – trăgând nădejde ca spânul de barbă să primesc vreun premiu local. Ca de pildă, „Diploma de excelență pentru onestitate profesională şi corectă folosire a limbii române". Mai demult am hotărât să mă socot puşcaş marin aflat în apărarea ei de „stricătorii" de limbă tot mai numeroşi şi mai proşti. Încă mai cred că se poate lupta. Atenție mare la batalioanele de absolvente ajunse cronicărese la TV, care se înecă zilnic în neologisme pe care abia le pricep.

Prostii! Cine n-a primit un premiu la viața lui dac-a fost vrednic, dar mie mi-ar plăcea. Poa' să fie ca Diploma de excelență a Cezarei, „pentru prezență excepțională în viața culturală a Capitalei", conferită de Primărie. Dar să fim atenți cum ne referim la soția mea, vrednică secretară de scriitor, ducând tratative culturale cu Cassian, Turtureanu and Co., având grijă de corespondență şi telefoane, dezvoltând cu o pricepere de-mi țiuie urechile idei şi informații utile mie, păcătosul! Ți-ai imaginat vreodată că mi-ar putea fi parteneră la o carte? Coautoare absolut la nivel perfect, sensibil apropiat de cel profesionist, al meu?

Miercuri, 17 septembrie. Continui să-ți scriu şi-n dimineața asta tristă, încă sub impresia neagră a refuzului Ministerului Culturii de a finanța editarea romanului meu epistolar, „scris la două mâini" cu Cezara. Nu ştim încă ce-o să facem, o sponsorizare fiind ceva de genul absurdului când e vorba de o ediție a unui roman, fie el original şi bun, căci aşa au venit ecourile de la Iaşi (vezi de la Cassian). Şi pe care îl cred. Încă nu ne-au venit în minte soluții şi proiecte noi, ne trebuie timp de *respiro* şi mult spirit întreprinzător. *Dactilografa* a ieşit pe cheltuiala noastră, dar atunci puteam face împrumut la Bancă, având statut de angajați publici. Acum? Cine se uită la nişte pensionari? Şi cât ai putea ciupi şi pune deoparte din bănuții din pensie care de-abia ajung pentru chirie, întreținere şi facturi blestemate? Citeşte *gaze*, *lumină*, *rate*.

Dar ce-ar fi să mă întorc la oile mele? Asta e meseria ingrată pe care mi-am ales-o (sau m-a ales?), slabă aducătoare de venituri, chiar şi atunci când eram salariat al Fundației, bibliotecar politehnist şi autor de rubrică permanentă la Liviu Nistor despre *Meşteşugurile la români*. Ba şi la „Luceafărul". Oricum, grele vremuri astea de-acum şi pe deasupra încălțați şi cu o conducere de imbecili şi afacerişti murdari, ca să nu spun şi hoți (citeşte Ponta şi povestea plagiatului). Când mi-amintesc câtă muncă, gândire, informație, ore nesfârşite de bibliotecă au însemnat doctoratele Cezarei şi al tău, mă apucă furia. Acum, şi munca mea de ani e dată deoparte, ca ceva absolut inutil pentru societatea în criză economică (când n-a fost?) şi bună doar pentru treburi viitoare aparținând posterității, nu totdeauna binevoitoare şi generoasă. Deci, va trebui să mori ca să te redescopere cineva punând aticismul limbii tale la cântar şi scriind un studiu furibund în care readuce în memoria

BDD-A26946 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:57:02 UTC)

contemporanilor figura emblematică, „pe nedrept uitată”, a celui care a fost scriitorul... Ţac-pac! *Vax albina!* Nu-mi pasă. Voi trăi în continuare liniştit, muncind ca să-mi justific cartela de viaţă pe care o mai am, voi publica prin reviste însemne ale rodniciei şi gata!

Cred că m-am lungit nepermis de mult cu scrisoarea asta compusă în timpi diferiţi (azi e în 17!), dar voiam să te rog să-mi spui: tu cum te-ai descurcat editând frumoasele volume ale părinţilor tăi? Ai avut alte repere în tratative cu editorii? Poate mie îmi scapă anumite subtilităţi birocratice pe care tu le-ai cunoscut deja şi le-ai asimilat. Comunicându-i Cezarei devizul, costul unei ediţii a cărţii mele, Cassian ne-a speriat, pur şi simplu, de moarte. Nu cred în asemenea costuri care să-ţi taie respiraţia. Doamne, de ce nu mai sunt angajatul lui J.C. Drăgan, să-mi scot singur cartea la FED Print? Dar marele miliardar s-a retras în cimitirul albastru de la Lugoj. Şi n-o să-mi mai spună niciodată: domnule Filip, suntem pe cai buni.

Cu bune sentimente, Mircea

Am tot citat din diverşi autori, dar mi-am dat seama că pe mine m-am ignorat. Nu se poate. Aşadar, vin şi eu din umbră, cu cratiţa plină, dându-ţi un citat din noua carte, gest care te va ameţi puţin fiindcă e vorba de o rugăciune a unui... ateu! (nu dac).

„Tatăl nostru carele eşti în păduri nesfârşite de fagi/ Împărat a toată suflarea şi făptura/ dăruieşte-ne nouă minte deşteaptă, cuget curat, inimă trează/ în sunetul flautului fermecat al cucului/ ascuns în adâncul pădurii/ printre mugurii verzi ai vieţii/ şi-n jocurile săltăreţe ale veveriţelor/ ce caută seminţe de conifere./ Lumineze-se numele Tău/ facă-se voia brazilor întotdeauna verzi/ treacă furnica harnică pragul vieţii noastre/ aducându-ne eternă iubire/ iar lacrimile durerii/ să se prefacă în dulci sânziene de plai”.

Clipe de odinioară

Bucureşti
16 octombrie 2013

Dragă Florin,

M-au delectat, efectiv, articolele generoase despre tine din numărul pe septembrie al CL. Sunt o încântare. Chiar am parcurs droaie de ore de lectură „ataşantă”, cum îi spui tu, şi un sentiment plăcut de dreptate m-a tuşat toată vremea: chiar meritai, o spun cât se poate de cinstit, să se scrie despre tine atât de onest şi cu plăcută mireasmă de suflet. Multă lume te preţuieşte la cote înalte şi eu mă simt în inferioritate cu ceea ce-mi stă ascuns în depozitele memoriei despre tine. Ce n-aş fi dat să scriu şi eu, măcar şi câteva cuvinte sărace, dar frumoase. La cele ce citeam, îmi venea să strig tot timpul: şi eu cred la fel despre Fl.F. Şi mie îmi place de mor de scrisul lui (nu cel înflorat, de mână, care seamănă cu broderia de pe basmaua bunicii). Desfid până la moarte atacul unor Scârbe împotriva lui.

Şi ce-ar fi să încerc o evocare a prieteniei dintre noi, nicicând umbrită de vreun nor de cerneală în zeci de ani, cum e de pildă cel pe care micuţa caracatiţă îl expulzează în apărarea ei.

O evocare a ta? Staţi puţin. Nu e simplu deloc. Asta ar însemna să cobor în subterane, să caut anii uitaţi din tinereţe, să simt măcar o clipă, din nou, atmosfera Iaşului deceniilor 7/8/9. Ar fi o soluţie *masa umbrelor* imaginată de Sadoveanu [de fapt, de Ionel Teodoreanu – n.n., F.F.], la care să-i văd convocaţi pe colegii de odinioară, ori gaşca veselă de la Paul Drumaru. Nu e posibil, mi-ar trebui culori şi cuvinte pe care nu le-ar avea în sacul lui niciun coleg de generaţie ori Moş Crăciun.

Şi totuşi, să luăm aminte: într-o toamnă, după cursuri, am coborât dinspre Universitate la vale, bineînţeles student fericit şi fără grabă, iar în Piaţa Unirii te-am ajuns din urmă. În acea clipă s-a născut prietenia noastră, fiindcă în ziua însorită de octombrie am intrat în vorbă cu o mare uşurinţă şi

BDD-A26946 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:57:02 UTC)

simplu, după vorbă, după port. Nu mai ştiu despre ce am discutat, dar clipa din Univers hărăzită nouă a funcţionat impecabil. S-a comis o minune. O prietenie de marcă rarisimă.

Făcând un salt peste nişte ani, mă văd la un seminar comun cu grupa ta, în care te-ai ridicat să faci o analiză unei poezii. M-a tuşat teribil prestaţia ta fiindcă, fudul nevoie mare, credeam că eu sunt cel mai excelent filolog în devenire şi nu-mi închipuiam că există o asemenea concurenţă în ograda Facultăţii. Făceam şi eu la seminarii analize literare de acel soi, dar parcă n-aveam atâta precizie şi invenţie verbală ca de universitar. Ba, la o analiză din Arghezi, m-am poticnit iremediabil la versul – „cu ce-are armăsarul mai crâncen între iepe" sub privirile suave ale Luminiţei Chelaru şi sprâncenele ei de contesină ridicate întrebător. Era cam subţirică stofa mea de comentator critic şi am recunoscut ruşinat că tu erai cel mai bun (ia sensul americănesc). Cred că te-ai fi descurcat mai bine cu Arghezi, ba poate şi cu M.R. Paraschivescu: „călăream pe lună plină trupul ei de ciută fină". Ai fi ştiut ce să faci, nu ca mine, să roşeşti.

Mai ţin minte un episod care ne-a apropiat foarte mult, când eram deja în teatru şi ţi-am cerut ajutor pentru programul de sală al spectacolului (cred) *Despot Vodă* [*Veac de iarnă* de Ion Omescu – n.n., F.F.], care l-a prăbuşit în colb pe vechiul secretar, un antecesor amărât, luat de milă apoi la Cenzură... Mi-ai adus cât se poate de repede, a doua zi, un comentariu atât de bine scris, încât mi-a trezit mirarea. Cum? Tu şi scriai la fel de bine cum stăpâneai exerciţiul critic verbal? De-atunci cred că te-am mai exploatat şi-n alte dăţi, dar nu mi-aduc aminte. A, da, după nişte ani am bătut cu pumnul în masă la Directorul de-atunci să te-aducem în Consiliul artistic, şi bună inspiraţie am avut. Îmi creştea inima la vizionări când luai cuvântul şi aveai observaţiuni de certă valoare, sclipitoare deşi uneori aspre, în comparaţie cu părerile prăpădite ale celorlalţi membri. Te ţin minte: erai reţinut, ferm, cinstit şi foarte la obiect. Observai erori de interpretare ori consensuale interzise parcă celorlalţi. Ba mi-era şi milă de expresiile răsuflate ale unora: „mie mi-a plăcut", nespunând nimic de fapt căci, vorba cuiva, nu era vorba de ceva de esenţă culinară. Actul artistic nu era o sarmală rece. Nici supă de broască-ţestoasă.

Datoria morală cea mai profundă eu o am faţă de tine, în relaţia noastră de *prieteni de-o viaţă*, din clipa în care ai scris pentru prima dată despre povestirile mele. De la *Prinţul nisipurilor* şi apoi până la *Dactilografa şi diavolul*, cronicile tale au fost o încântare pentru mine. Le aşteptam ca pe nici unele (altele), chiar „aşteptând provincia", etern mediocră. Nu erau deloc concesive, nu făceai anume observaţii doar fiindcă erau la modă, şi nici filantropie (Doamne fereşte!). Pe mine laudele mă moleşeau, în tinereţe, dar privirea ta critică mă însenina, era teribil de reconfortantă şi în acelaşi timp incitantă. O cronică de-a ta a însemnat întotdeauna pentru mine un semn sigur că merg pe drumul bun şi că mă înnobilau afirmaţii ca „timbru armonios şi catifelat", „delicate nocturne", „metafore de frumoasă inspiraţie", că posed fără urme de tăgadă „cheiţa magică a fantasticului". M-a tuşat teribil de plăcut observaţia: cartea fostului ieşean „respiră un bun-simţ, o cuviinţă ca din alte vremuri". Da, da, e teribil de adevărat că am o „voluptate a scrisului sensibil, cu dragoste meşterit". De-am mai trăi în „tinereţea literelor româneşti", la Junimea, probabil că am fi la fel de nedespărţiţi ca cei doi buni prieteni degrabă poposiţi la Bolta Rece pentru „vidul casei", ar spune Puiu Vasiliu [actor la Teatrul Naţional din Iaşi].

E miercuri, 16 octombrie, şi eu m-am trezit ca de obicei la 4.30–5.00, ca să scriu. E ultima formulă de viaţă pe care am adoptat-o ca să-mi văd de munca mea (zău că frumoasă şi mai grea decât a unui ocnaş la galere), în mare linişte şi singurătate de apartament. Am scris mult în ultimul an, căci se apropie vârsta bătrână şi m-aşteaptă multe neputinţe. Nu vreau să-mi mai fur singur căciula nefolosind timpul cu inteligenţă şi artă, spunând prosteşte „mai e timp, la ce bun să te grăbeşti?", căci se cam termină bonurile din cartela mea de viaţă. Trebuie să-mi încarc timpul în fiece zi cu proiecte, cu muncă de schivnic asupra manuscriselor. Sunt convins că „după aceea" se alege praful de toate cele omeneşti şi literare, ca după fratele meu, Traian, căruia i-au dispărut orice urme de viaţă trecută, manuscrise, jurnale, bibliotecă, casă, nepoţi, răspândite în patru vânturi de o javră de noră lipsită de caracter şi simţăminte familiale mai omeneşti... Curat iresponsabilă şi total insensibilă. Atât de mult a ţinut la soţul ei, nepotul meu Trăienel, încât s-a şi măritat în State, Dumnezeu ştie cu cine şi cât de

BDD-A26946 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:57:02 UTC)

grăbită. Totul s-a cam prăbuşit după sinuciderea băiatului, Traian Alexandru Filip, eminent grafician, aparţinător din tagma acelor artişti cu sedimente culturale preţioase şi adânci, plecând din medievalitate şi până la zi. Traian, un tată deznădăjduit, a murit în chinuri groaznice, de cancer la ficat, şi, după ce-a fost incinerat, concubina i-a dus cenuşa la Veneţia şi l-a îngropat în Cimetiere [nu *cimitero*? – Fl.F.] „San Michele", lângă Stravinski. Şi această muiere s-a dovedit un rudiment uman, căci l-a furat de bani şi de bunuri (citeşte bijuteriile de familie), fără ruşine. Şi nici nu ştim dacă nu a aruncat şi manuscrise valoroase care erau la Milano.

Spre marele meu noroc din viaţă, eu o am pe Cezara de soţie şi nu mă îngrijorează sub ce nopali ori cactuşi albaştri voi adormi. Ştiu că-mi va fi somnul liniştit.

Îţi spuneam că scriu. Da, am o stare ciudată de ambiţie dusă până la absurd şi-mi consum dimineţile „unui bătrân cuminte" cât mai cu folos. După ce-am scris mai multe povestiri şi nuvele (vreo 18), întorcându-mă la dragostea dintâi, poposesc cu straşnică încăpăţânare pe manuscrise finisând, cizelând (ca Brâncuşi *Măiastra*), tăind (mult) şi adăugând (puţin), cum m-a învăţat Cehov în tinereţe, astfel ca până la urmă să am un nou volum... bun de pierdut în pântecele vreunei edituri ce nu vrea decât profit. Va avea căci nu voi cere nimic în afară de exemplarele sacre de autor. Ţi-am spus titlul, *De ce sunt brazii totdeauna verzi*, gândindu-mă metaforic la băieţii mei care vor duce moştenirea spirituală a Filipilor-Cezăreşti într-un viitor poate mai puţin cenuşiu şi gol şi vor perpetua specia plămădind din material nobil iepuraşii de mâine. Cred că Traian mi-a spus pentru prima dată că familia noastră a fost concepută din material biologic nobil din care se fac nu căruţe (ca din lemn de ulm), ci viori, ca din arborii de rezonanţă. Un compliment asemănător doream să-ţi fac şi ţie: tot din nobil material genetic ai fost şi tu plămădit şi l-ai trecut cu generozitate şi lui Laurenţiu.

Nu-l prea vedem şi ne e dor de el. Poate unde şi copilul le dă oarece bătaie de cap, lui şi Biancăi. De ziua lui Emin, 3 decembrie, când vine în ţară şi „londonezul" Iustin, cred că-l vom invita la agapa aniversară de 28 de ani. Dumnezeule, câţi ani au trecut de când l-am adus acasă, în scutece, şi eram cu toţii cuprinşi de o încântare fără margini, atât de frumos era!

Îţi mulţumesc pentru discuţia avută cu dl Cassian şi ne gândim la cea mai simplă soluţie pentru a vedea cartea tipărită: să adunăm ceva bani. Nu ştim încă dacă şi editura va contribui la finanţare. Tare încurcate sunt azi problemele apariţiei unei cărţi. Dar – zice latinul – „norocul i-ajută pe cei îndrăzneţi". Şi eu, cu buna mea soţie, asta vrem să încercăm să fim.

Multă sănătate – Mircea

Secvenţe

Tare-n vârtute, amicul Mircea Filip îşi avea, nu mă îndoiesc de asta, ceasurile lui de restrişte. De frustrare, ca să recurgem la psihanaliză. O singurătate dătătoare de nelinişti tindea să-l împăienjenească. Atunci se cufunda – dar cu ce voluptate! – în scris. Sau închina imnuri (în proză!) prieteniei. În aria asta, nu era uşor să te măsori cu dânsul. Avea şi o memorie imbatabilă a unor momente semnificative din trecut, momente pe care tare ar fi vrut să le retrăiască. Aşa cum erau, de pildă, serile petrecute cu „gaşca veselă" ce se întrunea la Paul şi Marcela, Paul Drumaru şi Marcela Deutsch. Plecarea lor din Iaşi au regretat-o mulţi.

Îmi amintesc şi eu de una sau de alta, dar multe le-am uitat sau au căpătat în mintea mea un contur incert. Întâlnirea din Piaţa Unirii, când s-ar fi declanşat camaraderia pe care o evocă plin de fervoare nu mi s-a şters cu totul din memorie. Dar că aş fi făcut, la un seminar comun, o analiză a unui poem, cu „precizie şi invenţie verbală", pare neverosimil. Nu le aveam eu cu poezia, plus de asta o

BDD-A26946 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:57:02 UTC)

timiditate severă mi-a dat ani şi ani de furcă, şi nici acum nu pot să spun că am scăpat de ea.

N-am uitat, ar fi fost culmea!, episodul care mi-a înlesnit cunoştinţa cu Ion Omescu, pe care îl preţuiam mult ca actor. Într-o seară, mă pomenesc cu vizita precipitată a lui Mircea Filip, ajuns secretar literar la Teatrul Naţional din Iaşi. Voia, dar repede, până în zori, un text pentru programul de sală la premiera cu *Veac de iarnă* (deci nu cu *Despot Vodă*, care se petrecuse mai demult). M-a apucat un fel de spaimă. Nu publicasem până atunci nimica-nimicuţa. Şi-acum, comandă ultraurgentă. Lasă că la televizor se transmitea un meci de handbal, şi nu o partidă oarecare, ci ditamai finala Campionatului mondial, între ai noştri şi redegişti. Cum să te împarţi? Am renunţat la sport, forţând destinul. Curajos nevoie mare, am semnat: Fl.F., dar m-am lăsat convins până la urmă să-mi pun semnătura întreagă. Şi aşa a început povestea care avea să se lege între mine şi teatru, sau invers, cum poftiţi.

Intrat în Consiliul artistic, podidit de emoţii, nu că mă laud, dar nu m-am făcut de râs. Aveam curaj, aveam chiar, în forme civilizate, o anume insolenţă, punctul meu de vedere putea fi o premisă pentru discuţii, pro sau contra. Cum ar fi fost dacă toate astea nu s-ar fi întâmplat? În relaţia care a durat atâta vreme, Mircea îşi are meritul lui aparte.

La rându-i, îmi recunoaşte calitatea de exeget al scrierilor sale. Romane, povestiri, scrisori, după cum se vede. Unora li s-or fi părut desuete, adolescentine, calofile şi uneori chiar sunt. Dar respirau puritate, lăsau să transpară o fineţe sufletească, sub un orizont de incoruptibil idealism. Totul, sau aproape totul, era – cum caligrafiam într-o cronică – „meşterit cu dragoste” şi cu mândria de a fi scriitor, mândrie care dădea un rost vieţii lui M.F. M-am aplecat asupra scrierilor lui cu luare-aminte, convins că meritau. Sunt un pic trist că la lansarea, la Iaşi, a romanului *În bătaia nopţii*, unde părtaşii la succes şi-au primit bine-meritata reverenţă, numele meu nu a fost pomenit. Emoţia momentului, probabil...

Accente ciudate emite epistola din octombrie 2013 a ieşeanului bucureştenizat. Un scepticism, care altfel nu-l caracterizează, o îndârjire, conjugată cu luciditatea, o nervozitate izbucnită din senin. Pare un om fără iluzii: „Sunt convins că «după aceea» se alege praful de toate cele omeneşti şi literare, ca după fratele meu, Traian, căruia i-au dispărut orice urme de viaţă trecută, manuscrise, jurnale, bibliotecă, casă, nepoţi, răspândite în patru vânturi de o javră de noră lipsită de caracter şi simţăminte familiale mai omeneşti”.

Deh! Probleme de familie... Caractere... Cine ştie cine vine din urmă! Cât are să conteze pentru cei ce vin moştenirea pe care (ne amăgim că) le-o lăsăm?... Cărţi şi iar cărţi, care or să se părăduiască, înfrânte în lupta abisală cu internetul...

Dar Mircea Filip are şansa de care nu a avut parte fratele lui, Traian. I-a stat (şi, dacă pot să mă exprim astfel, îi va sta) alături preţioasa tovarăşă de viaţă Cezara. Asta i-a dat mereu o linişte, încrederea că nu toate se vor risipi. Iar somnul va să-i fie lin.

BDD-A26946 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:57:02 UTC)

A GLIMPSE AT MIRCEA FILIP THROUGH HIS CORRESPONDENCE

ABSTRACT

The novelist and theatrologist Mircea Filip reveals in his letters the 70's literary and artistic milieu, a period when he was employed as the literary secretary of the National Theatre in Iaşi. We find among the pages relevant references to the repertoire, theatrical sessions and the artistic elite of the time.

Keywords: *correspondence*, *memoirs*, *theatre critique*, *literary criticism*, *the Iaşi National Theatre*

BDD-A26946 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:57:02 UTC)

BDD-A26946 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:57:02 UTC)